

Kun suru saa levon

Uiskolla surmansa saaneet siunattiin 65 vuoden jälkeen

”Olen aina hyväksynyt meren hautana – ahvenanmaalaisena tuntee meren voimat – mutta oli tärkeää saada nyt hylky siunattua hautapaikaksi samoin kuin miesten tomu.”

Kuva: Tuomo Paasi



Sisaralukset Uisko ja Tursas Maarianhaminan Länsisatamassa 1940-luvulla. Uisko torpedoititiin 16.9.1943. Kuva Benita Laanti-Helanderin arkistosta.

Maarianhaminan Länsisatama 16. syyskuuta 1943 kello 15.55. Rode Alice Laanti, 33, on matkalla Kylpyläpuiston Kaupunginsaunaan. Hän pysähtyy, katselee sataman sisääntuloväylälle, toivoo lämpimästi, että saisi nähdä valvontalus *Uiskon* saapuvan. Uisko saapuu. Nainen on raskaana. Kahden viikon kuluttua hän synnyttää Ollille ensimmäisen lapsensa.

Suomenlahti, pohjoiseen Kerin majakasta Tallinnan ulkopuolella 16. syyskuuta 1943 Uiskolla. Uisko makaa koneet pysäytettyinä, tarkkailee venäläisiä sukellusveneitä. Sisaralus *Tursas* makaa vähän matkan päässä. Lentokone kaartelee Tursaaseen yläpuolelle, päällystö olettaa sen olevan oma kone. Kone tekee käännöksen, ohjaa nopeasti *Uiskon* yläpuolelle ja pudottaa alle 50 metrin korkeudessa torpedon, joka osuu vedenpintaan 700–800 metrin päähän aluksesta.

Aluksen kapteeni on tehnyt virhearvion ja luullut samoin kuin Tursaaseen päällystö, että kone on oma. Hän antaa määräyksen käynnistää koneet, mutta valitettavasti liian myöhään. Uisko saa osuman keulaosaan tyrppuurin puolelle kello 15.55. Suurin osa miehistöstä istuu kannen alapuolella. On ruoka-aika. Kannella seisoo aluksen stuertti. Alikersantti **Kjellin** ja toinen kokki, ylimatruusi **Antikainen** ja pitävät taukoa lämpimässä, ahtaassa kapyysissa tehdyn työn jälkeen. Yksi mies seisoo keulassa ilmatorjuntakanuunan vieressä. Kukaan ei anna hänelle ampumiskäsäkyä.

Torpedo osuu, räjähdys on tuhoisa ja *Uisko* uppoaa lähes silmänräpäyksessä. 18 miestä saa surmansa.

Maarianhaminassa Rode Alice menee Kaupunginsaunaan. Hän ei tiedä, että hän on juuri jäänyt leskeksi.

Tilannekuvia 65 vuoden takaa. Pieni välähdys niin monista samanlaisista tilanteista, kun vaimo menetti miehensä, lapset menettivät isänsä, vanhemmat lapsensa, sisarukset veljensä ja siskonsa.

65 vuotta sitten. Välittääkö kukaan siitä tänään, muistaako kukaan? Koskettako se ketään ylipäättään? Sota on sotaa, sanotaan. Ja mennään eteenpäin? Haavoittumattomina? Edes ne jotka jäivät henkiin kotirintamalla?

Isäni **Olli Henrik Laanti** syntyi 1901 Suomenlahden Suursaaresta, joka nykyään on Venäjän puolella. Avioituttuaan 1941 Rode Alice Holmströmin kanssa, joka oli



Rode Alice Holmström ja Olli Laanti avioituivat 1941. Laanti on kotoisin Suursaaresta.



Benita Laanti-Helander heitti mereen yhden ruusun kunkin 18 hukkuneen merimiehen muistoksi khra Henrik Helanderin pitämässä muistotilaisuudessa Merikarhulla..
Kuva: Tuomo Paasi.

Surmansa saivat seuraavat henkilöt:

Sergei Anisimoff, s. 22.6.1925
Petsamo
Eino Eskelinen, s. 12.12.1904
Maaninka
Johan Wilhem Harikkala,
s. 26.8.1921 Kalanti
Yrjö Heimo, s. 23.5.1909
Turku/Helsinki
Oskar Felix Heinikainen, s.
7.12.1912 Savitaipale/Lauritsala
Eero Rafael Hurme, s.
15.9.1911 Turku/Uusikaupunki
Väinö Johannes Juusti, s.
25.12.1913 UusikirkkoVI/Turku
Kaarlo Vladimir Koski, s.
23.3.1917 Halikko/Salo
Ahti Armas Koskinen, s.
24.3.1909 Janakkala/Helsinki
Veikko Toivo Koukiala,
s. 23.12.1921 Virolahti
Sulo Valter Kyllönen,
s. 29.1.1912 Ristiina
Olli Henrik Laanti, s. 2.4.1901
Suursaari/Maarianhamina
Olavi Olli Johannes Nikkari,
s. 26.3.1920 Himanka
Selim Juhani Nästi, s.
19.11.1906
Jämijärvi/Uusikaupunki
Samuli Aleksanteri, s.
12.12.1900 Koivisto/Degerby
Reino Kustaa Sandholm,
s. 12.6.1906 Helsinki
Tauno Artturi Terkki, s.
27.7.1908 Tytärsaari/Pyhtää
Väinö Anselm Vahtokari,
s. 15.7.1919 Porin
maaseurakunta/Rauma.

Surmansa saaneiden muistoa on aikaisemmin kunnioitettu Laivaston muistomerkillä Naantalissa.

Föglön Degerbystä ja asui myöhemmin Maarianhaminassa, Laannista tuli ahvenanmaalainen. Ennen sotaa hän oli merivalvonta-aseman päällikkönä Suur Tytärsaaressa, joka samalla on Suomenlahden saari, n.18 kilometriä etelään Suursaaresta.

Maarianhaminasta tuli myös Uiskon tukisatama. Alus hoiti muun muassa saattueliikenteen Ahvenanmeren yli.

Sota muuttaa ihmisten elinehtoja. Vaikuttaa sellaisen ihmisen koko elämän kehitykseen, joka on menettänyt omaisensa. On kaipausta, jota ”tavallisten ihmisten” on vaikea ymmärtää.

– Miten voit ikävöidä isääsi, koska et ole koskaan tavannut häntä, minulle on sanottu, jos olemme puhuneet surusta ja kaipauksesta.

Niin sitä vaikenee ja ymmärtää, että toiset pitävät pateettisena sitä mitä tuntee.

Monina pyhäinpäivinä olen seissyt *Ruorimies*-muistomerkin vieressä Maarianhaminassa. Olen kuunnellut siellä seisovaa hyvää tarkoitavaa pappia, joka saarnaa tarkemmin ajattelematta. Lopuksihan saisimme lohdutuksen sanan.

– Mutta meillähän on muistomme ja rakkaamme, joiden kanssa saamme elää, hän useimmiten kaavamaisesti päätti puheensa niinä kertoina, kun oli hänen vuoronsa puhua.

Suuri lohtu oli siis Muisto, jonka hän sitten otaksui kaikilla olevan. Minulta purskahtivat kiukun kyneleet. Odotin suurempaa viisautta, vaikka kaikki merellä surmansa saaneet, joiden muistoa kunnioitimme, eivät olleetkaan kaatuneet sodassa.

Kesällä 2006 olin mieheni kanssa ensimmäistä kertaa Suursaaressa. Halusin nähdä, missä juureni olivat, tuntee meren tuoksun, korkean kallioisen saaren. Halusin asettaa jalkani samalle maalle sukuni kanssa.

Olimme yrittäneet mennä sinne 1990-luvun alussa, mutta matka estettiin ja sitten sinne oli taas mahdotonta päästä.

Tiesin, että Suurkylä oli autoitunut kylä. Kuitenkin teki kipeää todella nähdä ja kokea tyhjyys ja hiljaisuus sen kuhisevan elämän jälkeen, josta olin nähnyt niin monia kuvia.

Vanhan kyläkartan avulla askelin mittaamalla pystyimme suunnilleen paikallistamaan isäni lapsuuskodin. Äkkiä olin kotona, kotona kivillä, kotona rannassa, kotona meren tuoksussa, kotona horisontissa. Kuuluin sinne enkä kuitenkaan. Mutta kaipaus oli rantautunut.

Kaivoimme ylös joitakin ruusuja, jotka vielä kasvoivat paikalla, joka oli ollut pihamme. Otin muutamia kiviä rannasta. Löysin kaivaessamme Arabia-lautasen palasen. Kaikki katoavaa, mutta rakasta.

Suomenlahti 15. syyskuuta 2008. Melkein päivälleen 65 vuotta siitä kun Uisko torpedoititiin ja 18 miestä sai surmansa.

Olemme merellä Rajavartioston vartiolaivalla *Merikarhulla*, matkalla tarkalleen uppoamispaikalle. Hylky on paikallistettu ja valokuvattu.

Vietämme muistohetken. Alus seisoo hiljaa paikallaan puolen tunnin ajan, jonka muistohetki kestää. Hangon entinen kirkkoherra, vävyeni **Henrik Helander**, siunaa surmansa saaneet ja heidän hautapaikkansa. Hän lukee ääneen surmansa saneitten nimet ja jokaisen nimen kohdalla hän laskee mereen valkoisen ruusun. Laulamme virsiä, ja muistohetkeä kehystää kaksi suomalaista koraalia, jotka esittää alttosaksofonilla **Tuomo Paasi** Kaarinasta.

Paasin isä **Leo** ja minun isäni Olli olivat olleet työtovereita mm. Uiskolla. Leo Paasi ei kuulunut surmansa saaneisiin, hän oli saanut siirron aikaisemmin.

Oli tärkeää saada järjestää muistohetki. Olen aina hyväksynyt meren hautana – ahvenanmaalaisena tuntee meren voimat – mutta oli tärkeää saada nyt hylky siunattua hautapaikaksi samoin kuin miesten tomu. Nyt he lepäävät rauhassa ja siunauksessa, merihauta on oikea hauta, ei ainoastaan onnettomuuspaikka.

Ja suru on saanut levon.

Teksti: Benita Laanti-Helander
Käännös: Liisa Varho